

Vragen en antwoorden

Informatiebijeenkomst Ternaard 14 september 2021

Alle vragen die zijn gesteld op de informatieavond van 14 september 2021 zijn in dit verslag opgenomen. Ook de vragen die vooraf aan de informatiebijeenkomst van 14 september door deelnemers zijn ingestuurd worden hier beantwoord. Verder zijn een aantal vragen opgenomen die zijn gesteld op de door NAM georganiseerde bijpraatsessie van 20 september 2021. Soms wordt verwezen naar een antwoord op een eerdere vraag als het antwoord daar erg op lijkt of hetzelfde is. De antwoorden in dit verslag zijn een weergave van de mondelinge antwoorden die op 14 september gegeven zijn. Ze zijn zo zorgvuldig mogelijk geformuleerd, maar kunnen licht afwijken van het antwoord dat mondeling is gegeven op de informatieavond.

1. Wat maakt dat EZK-gaswinning bij Ternaard toestaat?

- Als de winning veilig kan en voldoet aan de wettelijke eisen die worden gesteld wordt het winningsplan goedgekeurd.
- Tot nu toe is er geen reden om aan te nemen dat de aanvragen voor dit project niet voldoen aan de wettelijke eisen die worden gesteld.
- Dus daarom is EZK van plan deze winning goed te keuren.

2. Hoe kan gaswinning worden toegestaan terwijl het hier gaat om een gebied met UNESCO werelderfgoed status en een Natura 2000 gebied?

- Gaswinning onder de Waddenzee wordt alleen toegestaan als dit veilig kan en er geen schade optreedt aan de natuur.
- In de Wet natuurbescherming zijn eisen opgenomen voor het beoordelen van projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden.
- NAM heeft een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming aangevraagd bij de Minister van LNV. Een Passende Beoordeling maakt deel uit van deze aanvraag. Bij de toetsing is gebleken dat de vergunning onder het stellen van voorschriften kan worden verleend.
- In 2009 is de Waddenzee door UNESCO op basis van het huidige beschermingsregime opgenomen op de Werelderfgoedlijst.
- Sinds 2007 vinden mijnbouwactiviteiten in de Waddenzee plaats onder het 'hand aan de kraan'-principe.
- Dit betekent dat gaswinning onder de Waddenzee op basis van het 'hand aan de kraan'-principe is toegestaan.

- Het 'hand aan de kraan'-principe is er namelijk op gericht dat er geen schade optreedt aan de natuur.

3. Waarom staan we dit toe terwijl we juist moeten investeren in duurzame energie?

- Het kabinet investeert in het verduurzamen van het energiesysteem door middel van hernieuwbare technieken als wind- en zonne-energie.
- Deze omslag is echter niet van de ene op de andere dag gerealiseerd. De verwachting is dat aardgas de komende decennia nog noodzakelijk is voor bijvoorbeeld de productie van elektriciteit en de energie- en warmtebehoefte van huishoudens.
- Zolang aardgas nog nodig is, geeft het kabinet voorkeur aan gaswinning uit de Nederlandse kleine gasvelden op land en op zee boven import, omdat dit beter is voor het klimaat, de economie en werkgelegenheid en het behoud van aanwezige gasinfrastructuur.

4. Hoe verantwoordent jullie deze gaswinning als je kijkt naar de bodemdaling die door gaswinning wordt veroorzaakt?

- Door gaswinning daalt de druk in het reservoir waardoor de bodem boven de gaswinning daalt.
- De bodem van de Waddenzee past zich echter op natuurlijke wijze aan de bodemdaling aan door extra zand en slib (sediment) aan te voeren uit de Noordzeekustzone.
- Wanneer de gaswinning binnen de op basis van het 'hand aan de kraan'-principe vastgestelde gebruiksruimte blijft, is de bodemdaling daarom niet merkbaar aan het wad oppervlak.
- Op grond hiervan ontstaat geen schade aan de natuur in de Waddenzee, zoals is gebleken uit de recente evaluatie van het 'hand aan de kraan'-principe.

5. Er wordt niet gerefereerd aan de vragen die van tevoren gesteld konden worden. Krijgen we daar antwoord op?

- Een deel van de vragen zal al worden beantwoord in de presentaties die worden gegeven.
- Zoveel mogelijk vragen die vooraf zijn gesteld zullen worden beantwoord tijdens de bijeenkomst vandaag.
- Alle vragen die zijn gesteld tijdens de bijeenkomst worden beantwoord en op de website van RVO geplaatst: www.rvo.nl/gaswinning-ternaard

6. Als de zeespiegelstijging doorgaat ook na de beëindiging van het gebruik van fossiel dan is er toch alle reden om nu de transitie te versnellen i.p.v. blijven zoeken naar bevrediging van de energieverslaving?

- Zie het antwoord op vraag 3.

7. Is er naast de MER ook een passende beoordeling in het kader van de Habitatrictlijn (Europese wetgeving rond Natura 2000 + mogelijk risico op schade. Beide criteria zijn immers van toepassing voor dit gebied?

- De Habitatrictlijn verplicht de EU-lidstaten tot het opnemen in hun eigen wetgeving van regels ter bescherming van Natura 2000-gebieden.
- In Nederland is dit gebeurd in de Wet natuurbescherming.

8. Betekent voorkeur voor gaswinning in eigen land, effectief ook dat er geen gas geëxporteerd gaat worden vanuit deze bron?

- Het gas dat wordt gewonnen blijft binnen Noordwest-Europa.
- De import binnen Noordwest-Europa wordt daarmee verkleind.

9. Wat is de % van de verwachte gasopbrengst onder Ternaard t.o.v. de totale gasvoorraad in NL? Of te wel, Hoe duur wordt de huid (lees: de Waddenzee e.o.) verkocht?

EZK heeft aangegeven:

- In het winningsplan van de NAM staat aangegeven dat de NAM verwacht dat zij tussen de 1 en 7,56 miljard kuub aardgas kan winnen in een periode van 15 jaar.
- De totale gasvoorraad in Nederland is 146,7 miljard kuub¹ op 1 januari 2021 (Groningen buiten beschouwing gelaten).
- Afhankelijk van hoeveel aardgas er daadwerkelijk gewonnen gaat worden uit Ternaard is dat tussen 0,68% en 5,1% van de totale gasvoorraad van Nederland.

Aanvullend op bovenstaande reactie heeft de Mijnraad aangegeven:

- Het 'hand aan de kraan'-principe heeft de afgelopen periode zijn bruikbaarheid bewezen: als dit principe wordt gevolgd bij de gaswinning is dat voldoende zekerheid als het gaat om veiligheid van mens en milieu.
- Kleine velden dragen bij aan leveringszekerheid. De mijnraad heeft in zijn laatste twee adviezen over het vaststellingsbesluit Groningerveld zijn zorgen uitgesproken over de ontwikkeling van de leveringszekerheid.
- Het Ternaard veld is van één van de grotere kleine velden in Nederland, de NAM gaat uit van een verwachte productie tussen 1 – 7,57 miljard kuub.
- Ter vergelijking: de Groninger velden hadden een meer dan 100 keer hogere productie.

¹ Delfstoffen en aardwarmte in Nederland, Jaarverslag 2020, TNO, tabel 1.3, blz. 12 (www.nlog.nl)

10. Waarom is het advies van SodM niet geheel overgenomen in het ontwerpbesluit. Met name over de drukbegrenzing voor het reservoir en wat betekent dat voor het 'hand aan de kraan'-principe?

SodM heeft aangegeven:

- Deze vraag, waarom het ministerie van EZK het advies van SodM niet heeft overgenomen, kan alleen vanuit het ministerie beantwoord worden.
- Ik kan wel een toelichting op het SodM advies geven.
- SodM wil dat de bodemdaling van de gaswinning beheerst kan worden en binnen de gebruiksruimte blijft. Daarom vindt SodM het nodig de gaswinning in het gasveld te begrenzen tot een bepaalde reservoirdruk.
- SodM heeft de minister daarom geadviseerd om in aanvulling op het 'hand aan de kraan'-principe een drukbegrenzing voor het reservoir als voorwaarde op te nemen in het instemmingsbesluit voor Ternaard.

EZK heeft aangegeven:

- Het advies van SodM is anders ingevuld door een beperking voor te schrijven op hoeveel gas de NAM mag winnen in de eerste zeven jaar.

11. Is het een reële verwachting dat burgers, als ze het totale pakket van ruim 1100 pagina's, willen lezen, begrijpen EN beoordelen dit doen binnen de ter inzage periode van 7 weken?

- De wettelijke termijn is 6 weken.
- Het zijn inderdaad veel stukken.
- Ik zal nagaan of er leeswijzer is voor de door te nemen stukken.

Red: De samenvatting van het winningsplan, het MER en het rijksinpassingsplan geven een goed inhoudelijk overzicht.

12. Tijdens het omgevingsproces hebben mensen meermaals aangegeven dat ze tegen gaswinning zijn. Wat maakt dat er toch ontwerp besluiten liggen ter inzage?

- In het regeerakkoord staat dat de minister van Economische Zaken en Klimaat geen nieuwe opsporingsvergunningen op land meer uitgeeft (voor opsporing op land). De Waddenzee valt hierbij onder land.
- De bestaande houders van een winningsvergunning (concessie) op land mogen nog wel een winningsplan indienen.
- Het winningsplan worden getoetst aan de eisen die in de Mijnbouwwet staan.
- Als aan de eisen van de wet is voldaan, geeft de minister van Economische Zaken en Klimaat een de vergunning af te geven.
- Tot nu toe is er geen reden om aan te nemen dat het winningsplan voor dit project niet voldoen aan de wettelijke eisen die worden gesteld.
- Daarom is het ontwerp instemmingsbesluit op het winningsplan ter inzage gelegd.

13. Wat maakt dat er zoveel mensen vanuit het EZK aanwezig zijn? Wat beoogt EZK eigenlijk met deze sessie en hoe verhoudt de doelstelling zich tot het aanwezige publiek?

- Er zijn mensen aanwezig vanuit organisaties die ook aanwezig zouden zijn geweest op een fysieke informatiebijeenkomst.
- Met als doel om u zo goed mogelijk een antwoord te kunnen geven op alle vragen die worden gesteld.

14. Kunt u s.v.p. cijfers/percentages laten zien tussen uitstoot CO2 Nederlanders/Waddengas tegenover buitenlands gas? U doet een aanname en noemt geen percentage ter vergelijking.

- In vergelijking met Nederlands gas is het verschil in CO2 uitstoot van buitenlands gas 135,000 ton CO2 per 1 miljard kuub gas.²
- In Nederland is in 2020 21,3 miljard kuub gas uit de velden in Nederland gehaald.³
- Als Nederland dit gas allemaal zou importeren, dan zou in 2020 bijvoorbeeld $21,3 \times 135,000 \text{ ton} = 2875,000 \text{ ton CO}_2$ in 1 jaar extra zijn uitgestoten.

15. Dhr. Cino geeft aan tot minimaal 2035 monitoring gasboring vs. controle zeespiegel. Hoelang daarna blijft het Rijk de bodemdaling monitoren, ook na het afsluiten van de gasput?

- In de Mijnbouwwet staat aangegeven dat de operator tot 30 jaar na sluiting van het gasveld nog verantwoordelijke is voor monitoring.
- Standaard worden daarnaast elke 5 jaar primaire waterpassingen uitgevoerd door Rijkswaterstaat.
- Deze primaire waterpassingen zullen ook na het stoppen van de gaswinning doorgaan.

16. Dhr. Cino gaf eerder aan dat als de mensen in Ternaard en NeF geen gaswinning willen, dat het dan niet gebeurt. Wat zijn woorden waard?

- Ik weet niet meer of de uitspraak van mij of van de heer Atema was.
- Maar het was een reactie op een vraag hoe serieus wij als partijen het al dan niet ontbreken van draagvlak voor gaswinning nemen.
- En dat nemen wij dus heel serieus.
- Daarom hebben wij alle tijd genomen om met zo veel mogelijk mensen en organisaties in gesprek te gaan, hun bezwaren, zorgen en wensen te horen.
- We hebben samen met de omgeving ons ingezet om bezwaren en zorgen weg te nemen en aan wensen tegemoet te komen.
- Het ontzorgingsspoor en het investeringsspoor bij de pilot gaswinning Ternaard zijn hieruit voortgekomen.

² <https://www.oxfordenergy.org/publications/dutch-gas-production-from-the-small-fields-why-extending-their-life-contributes-to-the-energy-transition/>, zie figuur 7

³ Delfstoffen en aardwarmte in Nederland, Jaarverslag 2020, TNO, blz. 23, tabel 3.3.

17. Kan toegezegd worden dat hydraulische stimulatie/fracking absoluut niet zal worden toegepast? Nu niet, maar ook niet later via nieuwe vergunningaanvraag?

- NAM heeft geen hydraulische stimulatie/fracking aangevraagd in de documenten bij deze procedure omdat zij - op basis van bestaande data over het gesteente - verwacht dat het gashoudend gesteente geen stimulatie nodig heeft.
- Op basis van het instemmingsbesluit op het winningsplan (de vergunning) is het dan ook niet mogelijk.
- De kans dat het wel nodig zou zijn is zeer klein en zou bovendien een nieuwe procedure vereisen.

18. Het begrip "veiligheid" wordt alleen maar uitgelegd over het menselijk ras. Ik mis dat u totaal voorbijgaat aan alles wat in de Waddenzee leeft, groeit en bloeit. Wat betekent de term "veiligheid" in deze?

- Veiligheid betekent dat de winning veilig kan voor mens en dier.
- Hiervoor zijn eisen gesteld vanuit wet waar de aanvrager aan moet voldoen en wordt het 'hand aan de kraan'- principe gehanteerd.

19. Wordt naast verzilting ook naar verzanding gekeken als een risico voor de Waddenzee? Want de genoemde sedimentatie bestaat voor een groot deel uit Noordzeezand van zandsuppleties.

- Er is in het MER en de Passende beoordeling onderzocht of de sedimentsamenstelling (het sediment bestaat uit zand, slib en schelpen) van de Waddenzee gaat veranderen als gevolg van de bodemdaling.
- Vanwege de beperkte veranderingen van de stroming en golven in de Waddenzee door de diepe bodemdaling verandert de samenstelling niet.
- De zandsuppletie die op de Noordzeekust van de Waddenzee worden uitgevoerd verandert dat ook niet, dit zand wordt door dezelfde processen naar de Waddenzee getransporteerd en komt alleen op die plekken terecht waar de stroming en golven het kan transporteren.

20. Is de gaswinning onder meer gebaseerd op het kleine gasvelden beleid? Wat is de juridische status van dit kleine gasvelden beleid? Is dat beleid in de zin van de Awb? Is het vastgesteld door het Rijk? In welk jaar is dat vastgesteld? Is het bekendgemaakt en daarmee in werking getreden? Is dit beleid in een rechtszaak al een keer exceptief getoetst? Zo ja, wat is de uitkomst daarvan geweest? Ik ontvang dit beleid graag.

- Het kabinet heeft doelstellingen geformuleerd op mijnbouwgebied, deze doelstellingen zijn opgeschreven in een brief uit 2018 over het kleine gasvelden beleid: TK, 2017-2018, 33529, nr.469.
- Dat beleid is gedeeld met en goedgekeurd door de Tweede Kamer.
- Het gaat om beleid, dat is niet juridisch bindend, maar het is wel het toetsingskader voor besluitvorming.
- Het beleid is verwoord in een kamerbrief, er is daarmee geen sprake van beleidsregels in de zin van de Awb.

- Het beleid is veelvuldig door de rechter getoetst in procedures over kleine velden en steeds door het rechter akkoord bevonden.

21. Is er naast de MER ook een passende beoordeling in het kader van de Habitatrichtlijn (Europese wetgeving rond Natura 2000 + mogelijk risico op schade). Beide criteria zijn immers van toepassing voor dit gebied.

- Zie antwoord op vraag 7.

22. Hoe verhouden dijkversterking, bevorderen van duurzaamheid, transitie energie zich tot deze nieuwe gaswinning?

- De dijkversterking in Noordoost-Friesland heeft geen relatie met de activiteiten van NAM maar met het Nationaal Hoogwaterbeschermingsprogramma. Het effect van de bodemdaling door gaswinning op de zeedijk, en daarmee op de dijkversterking, is zeer gering.
- De werkzaamheden worden vanuit het al genoemde programma gefinancierd, en voor een beperkt deel door Wetterskip Fryslân die het werk uitvoert. Zij kan daarbij aanspraak maken op een bijdrage van NAM via de Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Friesland.
- Het bevorderen van duurzaamheid, de energietransitie en gaswinning zijn de komende decennia niet los van elkaar te zien.
- Op weg naar een volledig duurzame samenleving is aardgas de aangewezen brandstof tijdens die transitie, het is de meest schone fossiele energiedrager.
- Het aandeel aardgas zal uiteindelijk afnemen, maar het gebruik van aardgas zal nog lange tijd doorgaan. Binnenlands gas heeft daarbij juist vanwege de lage CO₂-uitstoot de voorkeur boven buitenlands gas.
- Om die reden blijft NAM actief in de winning van aardgas uit bestaande en nieuwe velden om de samenleving de gevraagde energie te kunnen leveren.

23. Welke maatregelen heeft NAM genomen om ervoor te zorgen dat de fouten, gemaakt bij de monitoring in Groningen (zie SODM) te vermijden?

- Waarschijnlijk wordt bedoeld op een eerdere fout in die monitoring.
- Inmiddels zijn de procedures bij het KNMI verbeterd zodat deze fout niet meer voorkomt.

24. In hoeverre zijn andere belanghebbenden dan NAM/EZK betrokken bij de opzet en evaluatie van de monitoring?

- De monitoring wordt uitgevoerd op basis van een 6-jaarlijks monitoringsprogramma, dat de NAM voorlegt aan de ministeries van EZK en LNV.
- De ministeries vragen hierop advies aan de onafhankelijke AuditCommissie (onderdeel van de Commissie m.e.r.).
- Jaarlijks wordt er gerapporteerd op de onderzoeken en 6-jaarlijks vindt een evaluatie plaats. Ook deze worden beoordeeld door de eerder genoemde AuditCommissie. De adviezen van de AuditCommissie worden gepubliceerd via de website van de Commissie m.e.r.

- De seismische monitoring wordt uitgevoerd door het KNMI. Alle seismische data zijn openbaar voor het publiek.

25. <https://www.nature.com/articles/s41586-021-03821-8>

Wat doen we met het Parijs akkoord? Nature publiceerde vorige week dat we fossiele brandstoffen in de grond moeten laten zitten willen we het doel halen. Hoe verantwoord je dit project?

- In de transitie zullen fossiele brandstoffen, met name aardgas, nog een geruime tijd een rol blijven spelen, voordat deze geheel vervangen zijn door alternatieven.
- Binnenlands aardgas heeft de voorkeur boven geïmporteerd gas omdat dit door een hogere CO₂-uitstoot juist averechts werkt om de doelstellingen van het Parijs-akkoord te halen (zie ook vraag 14).
- Als het veilig en verantwoord kan, zal NAM de Nederlandse samenleving van gas blijven voorzien zoals zij dat al 75 jaar doet.

26. Op welke site komen de presentaties en vragen/ antwoorden te staan?

- Zie de inleiding van dit document en/of het antwoord op vraag 5.

27. Hoeveel draagvlak is er in Nederland voor het boren in de Waddenzee? Hoe democratisch zijn de beslissingen voor gaswinning?

- Draagvlak creëren ziet onder meer op het vroegtijdig betrekken van de omgeving bij de planvoorbereiding en het inrichten van een zorgvuldig proces waarin de belangen van de omgeving ten volle in de afwegingen betrokken worden.
- In het geval van Ternaard is gedurende vijf jaren een intensief omgevingsproces gevoerd waarin uitgebreid is gesproken met inwoners, regionale overheden en maatschappelijke organisaties over hun zorgen en wensen. Op basis hiervan zijn extra afspraken gemaakt en beperkende voorwaarden opgenomen in het ontwerpinstemmingsbesluit op het winningsplan.
- De besluitvorming is gebaseerd op wetgeving die democratisch is vastgesteld door zowel de Tweede als de Eerste Kamer.
- Dit betekent dat indien gaswinning veilig kan en past binnen de vigerende juridische en beleidsmatige kaders, deze gaswinning vergund wordt.

28. Hoeveel van de 4.81 miljard euro komt in de portemonnee/aandeelhouders van de NAM? Hoe verhoudt zich dit bedrag t.o.v. de 60 miljoen euro, verdeeld over 10 jaren, aan de regio?

- 70% van de opbrengst van de gasexploitatie van het gaswinningsproject Ternaard komt ten goede aan de Staat.
- 30% komt ten goede aan de operator.
- Er ligt een inspanningsverplichting bij de minister om, in overleg met de partners in het project (NAM en EBN), tot een economisch rendabele exploitatie te komen van het gaswinningsproject Ternaard.

- Indien het tot een economisch rendabel exploitatie komt, heeft de minister vervolgens een resultaatverplichting om € 60 miljoen bij te kunnen dragen aan het Gebiedsfonds.
- In de praktijk betekent dit dat NAM en EBN de afweging moeten maken of zij uit de exploitatie 60 miljoen beschikbaar kunnen stellen en dan nog een rendabel project overhouden.

29. Hoe is het mogelijk dat alle adviezen (denk o.a. aan het wetenschappelijk platform IUCN WORLD CONGRESS) om niet te winnen in het Wadgebied zo straal genegeerd worden?

- Gaswinning onder de Waddenzee wordt alleen toegestaan als dit veilig kan en er geen schade optreedt aan de natuur.
- Om de natuurwaarden van de Waddenzee te beschermen, is een veilige gebruiksruimte voor bodemdaling vastgesteld waarbinnen de gaswinning kan plaatsvinden zonder schade te veroorzaken aan de natuur. Zo lang de bodemdaling door gaswinning binnen deze gebruiksruimte blijft, is de Waddenzee staat op natuurlijke wijze de bodemdaling te compenseren via de aanvoering en afzet van slib en zand. Daardoor is de bodemdaling niet zichtbaar aan het wad oppervlak. Mocht de bodemdaling door de gaswinning sneller gaan dan verwacht, dan kan de minister ingrijpen. Dit heet het 'hand aan de kraan'-principe.
- Uit een recente evaluatie van het 'hand aan de kraan'-principe is gebleken dat dit principe de natuur adequaat en dat ook op lange termijn de gaswinning onder de Waddenzee niet bijdraagt aan verdrinking van het Wad.
- In de Wet natuurbescherming zijn eisen opgenomen voor het beoordelen van projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden.
- NAM heeft een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming aangevraagd bij de Minister van LNV. Een passende beoordeling maakt deel uit van deze aanvraag. Bij de toetsing is gebleken dat met de passende beoordeling, de daarbij behorende rapportages en documenten, de vergunningvoorschriften en mitigerende maatregelen de zekerheid is verkregen dat het project niet leidt tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden en dat de vergunning onder het stellen van voorschriften kan worden verleend.

30. Hoe verantwoorden de heren Cino (EZK) en Atema (NAM) zich voor hun publiekelijk gedane uitspraken in een bijeenkomst te Ternaard dat "Als jullie het niet willen doen we het niet" en "Als we niet welkom zijn komen we niet"

- Zie antwoord op vraag 16.

31. Hoe kan je de Commissie Mijnbouwschade onafhankelijk noemen wanneer de leden gekozen worden door de overheid?

- De leden van de Commissie Mijnbouwschade zijn aangezocht op basis van hun deskundigheid.
- Zij zijn volledig onafhankelijk in hun oordeelsvorming en advisering zonder enige bemoeienis van het ministerie van EZK.

32. Kans op bevingen is dus bijna 20%. Gezien alle negatieve ervaringen in Groningen biedt ook deze schadeprocedure voor mensen nu niet direct troost dan wel een geruststelling. Waar blijft de natuur en wat betekent dit na 2050 voor de toekomstige generaties?

- Wanneer de bodemdaling door de gaswinning onder de Waddenzee binnen de vastgestelde gebruiksruimte plaats vindt, zijn er geen gevolgen voor de natuur. Dit wordt uitgebreid gemonitord; zie ook antwoorden op vragen 2 en 4.
- Doordat het Ternaardveld zich grotendeels onder de Waddenzee bevindt en de grootste breuk waarop de maximaal berekende magnitude van de beving kan voorkomen zich bevindt op enkele kilometers van de bebouwde omgeving, is de te verwachten schade aan bebouwing beperkt mocht er zich, ondanks de kleine kans daarop, toch een aardbeving voordoen.
- Mocht er schade ontstaan als gevolg van de gaswinning, dan zal deze schade volledig worden vergoed. Hiervoor is de onafhankelijke Commissie Mijnbouwschade ingesteld.

33. Wie kiest de leden die plaatsnemen in de stichting Waakhond?

- De leden voor de Stichting Waakhond vormen van een afspiegeling van de al bestaande werkgroep Ontzorging Omgevingsproces Ternaard (OOT) waarin, naast de dorpen Ternaard en Wierum, onder meer LTO en de woningcorporatie zitting hebben.
- Het OOT geeft op dit moment vorm aan de nog op te richten stichting; ook dient nog te worden bepaald hoe de leden van de stichting worden gekozen en aangesteld.
- NAM en de overheden hebben daar geen stem in.

34. De Algemene wet bestuursrecht geldt ook in deze besluiten die nu ter inzage liggen? Of is dat anders als de Mijnbouwwet van toepassing is?

- Beiden zijn van toepassing.
- De Mijnbouwwet geeft de toetsingscriteria op grond waarvan mijnbouwwetvergunningen worden beoordeeld.
- De Algemene wet bestuursrecht regelt de procedurele aspecten en de rechtsbescherming.
- Die wetten zien dus op verschillende aspecten en bestaan naast elkaar, er moeten worden voldaan aan alle wetten.

35. Het plan is gas te winnen onder de Waddenzee. Daar geldt in ieder geval de gemeentelijke 'Beheersverordening Waddenzee en Noordzee' op grond waarvan gaswinning niet bij recht is toegestaan. Waaruit bestaat de planologische toestemming voor de gaswinning in de Waddenzee nu het inpassingsplan alleen betrekking heeft op het vaste land?

- In artikel 3 van de gemeentelijke beheersverordening is opgenomen dat het gebruik van de diepe ondergrond (dieper dan Normaal Amsterdams Peil (-50m) niet in de bestemming (i.e. de bestemming Water) is begrepen.

- Het target waarnaar geboord wordt, ligt veel dieper (3400 meter onder NAP).
- Bovendien ligt het target zelf buiten het besluitvlak van de beheersverordening Waddenzee en Noordzee.
- Dat betekent dat voor het deel waarbinnen de boring wordt, geen planologisch regime geldt.
- In dat geval geldt, wat betreft het deel dat gelegen is binnen gemeentelijk ingedeeld gebied, de bouwverordening.
- Aangezien er geen bouwwerken in dit deel opgericht worden, staat de bouwverordening niet aan het planologisch gebruik ten behoeve van gaswinning in de weg.

36. Kunt u uitleggen hoe de wisselwerking is tussen aan de ene kant de Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht en aan de andere kant de Mijnbouwwet?

- De Algemene wet bestuursrecht geeft zowel procedurele regels (voorbereidingsprocedures) als materiële regels (beginselen van behoorlijk bestuur, b.v. evenredigheid, zorgvuldigheid en motivering) voor de besluitvorming,
- Ook geeft de Algemene wet bestuursrecht regels voor het instellen van bezwaar en beroep tegen definitieve besluiten (procesrecht).
- De algemene regels gelden ook voor besluiten op grond van de Mijnbouwwet.
- De Wet ruimtelijke ordening geeft algemene regels voor de ruimtelijke besluitvorming en planning van Nederland.
- Voor een mijnbouwproject zijn meestal naast de besluiten op grond van de Mijnbouwwet ook besluiten op grond van de Wet ruimtelijke ordening nodig om het project ruimtelijk in te passen (b.v. een wijziging van het bestemmingsplan).
- Overigens is Crisis- en Herstelwet van toepassing op het project, dat heeft enkele procesrechtelijke gevolgen waaronder uitsluiting van beroep door decentrale overheden.

37. Kunt u concreet maken (bv door het verwijzen naar bladzijden) op basis waarvan u in het inpassingsplan tot de conclusie komt dat gaswinning op grond van gemeentelijk en provinciaal beleid en gemeentelijke en provinciale regelgeving op de voorgestane locatie bij Ternaard en in de Waddenzee kan worden toegestaan?

- Het provinciale en gemeentelijke beleid is (evenals het rijksbeleid en waterschapsbeleid) in samenhang bezien.
- Er zijn meerdere belangen die een rol spelen in dit project, zowel op gemeentelijk als op provinciaal en Rijksniveau.
- Door te verwijzen naar specifieke bladzijden wordt geen recht gedaan aan de totale context van deze belangenafweging en het belang van deze gaswinning binnen deze belangenafweging.
- De in dit project specifiek afgewogen belangen zijn genoemd in paragraaf 3.2 en 3.3 van de plantoelichting bij het inpassingsplan. Voor het belang van deze gaswinning wordt verwezen naar paragraaf 1.2.1.